

Jan Widenheim, Stefan Renvert,
Downen Birkhed:

Förebyggande tandvård

Förebyggande tandvård kom første gang ut i 1999, nytt opplag kom i 2003. Forfatterne beskriver ulike profylaktiske metoder og sammenfatter kunnskaper innen hovedområdene karies, fluor, peri-

odonti, munnhygiene og tannhålsvård/samfunnsodontologi. Flere kapitler er omarbeidet og utvidet, og ett kapittel er delt. En del tegninger og billemateriale er fornyet. Noe av stoffet refererer seg til vårt naboland, men det er ingen ulempe da det er stor parallellitet til utviklingen i vårt eget land.

Kapittel 1 «Tandhålsvård i förändring» innledes med en kort forklaring av sentrale definisjoner. Tandhålsvård omfatter våre begreper helsefremmende og forebyggende arbeid i forbindelse med oral helse. Vi får et tilbakeblikk på kariesetiologi og etablering av forebyggende tiltak. Fra 1940 til ca. 2000 blir hvert tiår beskrevet for seg. Kapitlet avsluttes med samfunnsodontologiske aspekter og samfunnsodontologisk forsknings betydning for utvikling og kvalitetssikring av tannhelsetjenesten.

Kapittel 2 «Plack, gingivitt och parodontit» beskriver gjennom tegninger og foto normalanatomi og sykdomsutvikling i tennenes støtteapparat. Det blir redegjort for utvikling av plakk (biofilm), supra- og subgingival tannstein samt ekstern misfarging av tannsubstans. Røyking er tatt med blant risikofaktorene.

Kapittel 3 om karies beskriver først tannemaljens oppbygning og deretter kariesprosessen med demineralisering og remineralisering. Under kariesakselerende og karieshemmende faktorer diskuteres mikroorganismer, kostfaktorer, saliva, arv og fluortilførsel. Avsnittet om kariesdiagnostikk inneholder beskrivelse av nyere teknikker som fluorescensbaserte og radiografiske metoder. Kapitlet avsluttes med definisjon av noen sentrale epidemiologiske begreper.

Kapittel 4 belyser sammenhengen

mellom kost, kostvaner og karies. Innen en befolkningsgruppe foreligger det en klar sammenheng mellom konsum av raffinerte kullhydrater, framfor alt sukker, og karies. Når kariesfrekvensen har gått markant ned i den vestlige verden samtidig som sukkerkonsumet har gått opp, skyldes det anvendelse av fluor og en forbedret munnhygiene.

Kostens betydning for kariesutviklingen inndeles i en systemisk og en lokal effekt. Produktegenskapenes betydning, type kullhydrater, mengde og konsentrasjon av kullhydrater og klebrighet diskuteres i tillegg til betydningen av inntaksfrekvens og eliminasjonsmulighet. Kapitlet gir veiledning i framgangsmåte ved opptak av muntlig og skriftlig kostholdsanamnese og kostholdsrådgivning og avslutter med en beskrivelse av kunstige søtningsmidler.

Kapittel 5 om saliva starter med en beskrivelse av spyttkjertler og salivas innhold. Forfatterne går deretter over til å redegjøre for alle salivas funksjoner. Etter en veiledning om salivatester avsluttes kapitlet med et avsnitt om munntørrehet, årsaker, symptomer og behandling.

Kapittel 6 «Mekanisk plackkontroll». En god hjemmehygiene, «egenvård», forebygger så vel karies som periodontitt. Det største ansvaret for munnpleie ligger på individet. Men tannhelsepersonell må ta ansvar for opplæring av pasientene der det viser seg at de ikke har de riktige hjelpemidler, ei heller behersker nødvendige teknikker. Kapitlet gir nødvendig informasjon om alle sider ved nyere hjelpemidler og teknikker for vanlig oral hygiene også ved implantat og avtagbare proteser. I tillegg er det et avsnitt om hjelpemidler for bevegelseshemmede. Tannkrem er i dag et viktig kariesforebyggende preparat. Tannkremers vanligste komponenter gjennomgås. Skader som kan oppstå under tannrengjøringsprosedyrer samt et avsnitt om behandling av ømme tannhalser avslutter kapitlet.

I kapittel 7 om kjemisk plackkontroll finner en først en generell beskrivelse av indikasjoner. Deretter blir kravspesifikasjon samt applikasjonsformer gjen-

nomgått. Så kommer en grundig omtale av klorhexidin som avsluttes med veiledning om bruk på kariesaktive og kariesrisikopasienter samt gingivittaktive pasienter. Flere munnpleiemidler kan redusere effekten av klorhexidin. Det blir imidlertid understreket at det ikke er noen interaksjon mellom natriumfluorid og klorhexidin. Kapitlet avsluttes med en kort oversikt over stoff som markedsføres for å forbedre munnhygien; Triklosan, Listerine og skyllemiddel mot dårlig ånde.

Profylakseprogram som omfatter hyppige støttebehandlinger med profesjonell tannrengjøring har vist seg effektive når det gjelder å forebygge både karies og periodontitt. Kapittel 8 beskriver ved hjelp av instruktive bilder hjelpemidler og metoder til bruk under profesjonell tannrengjøring. Profesjonell tannbehandling skal avsluttes med lokal fluorapplikasjon

Kapittel 9 om fluor er bokens mest omfattende. Etter en innledning om grunnstoffet fluor samt historikken bak bruk av fluor i kariesprofylaksen, får leseren en gjennomgang av alle sider ved anvendelse av fluor i dag.

Kapittel 10 «Epidemiologi» er todelte. Første del dokumenterer behovet for epidemiologiske undersøkelser i tillegg til å nevne en rekke nødvendige definisjoner. Andre del refererer en rekke nyere svenske undersøkelser over karies og gingivitt/periodontitt.

Kapittel 11 om risikovurdering er en del utvidet sammenlignet med forrige utgave. Det innledes med definisjon av en rekke sentrale begrep i relasjon til karies og periodontitt for så å gå over til å beskrive metodikk. Cariogram og en ny modell for vurdering av karies på rotoverflater nevnes i tillegg til et opplegg for periodontalt festetap. En har ennå ikke funnet en enkelt prediktor som kan forutsi individets risiko for karies eller periodontitt.

Kapittel 12 omfatter profylaksestrategier. Tannhelsetjenesten i Sverige er opptatt av «vårdprogram». En standardisering av basisprogram for ulike aldersgrupper sørger for at alle får samme tilbud. Tilleggsprogram krever optimal individuell tilpasning. Det er et

lederansvar at arbeidsdelingen på klinikken gir en optimal utnyttelse av ressursene. Tannhygienistens rolle framheves. Fra å ha et ansvarsområde innen den odontologiske funksjonen, gjelder engasjementet nå det allmenne folkehelsearbeidet

Kapittel 13 om spesielle pasientgrupper inkluderer nå innvandrere. Kapittel 14 omhandler informasjon og kommunikasjon. Gjennom formidling av kunnskap kan en påvirke og endre

holdninger og handling. Kapitlet er oppdatert på bakgrunn av at informasjonskanalene er i stadig endring.

Litteraturlisten er ny. Samtlige litteraturhenvisninger er til litteratur publisert i tidsrommet 1999–2003.

Boken henvender seg til studenter innen odontologi og til tannhelsepersonell som vil oppdatere sine kunnskaper innen profylakse/ forebyggende tannhelsearbeid. Den gir en grundig gjennomgang av alle emnene og kan abso-

lutt anbefales til målgruppene både som lærebok og veileder. Boken er klart og greit skrevet med instruktive foto og tegninger. Det er god systematikk og bred marg med stikkord. Den er trykt på et miljøvennlig papir og er på 136 sider.

Inger-Toril Norderval

*Stockholm: Förlagshuset Gothia AB; 2003.
Pris kr 230 ved bestilling fra forlagshuset.
ISBN 91–7205–370–4*